

Els aforismes de Manuel Baixauli

Carles Montpart Tura

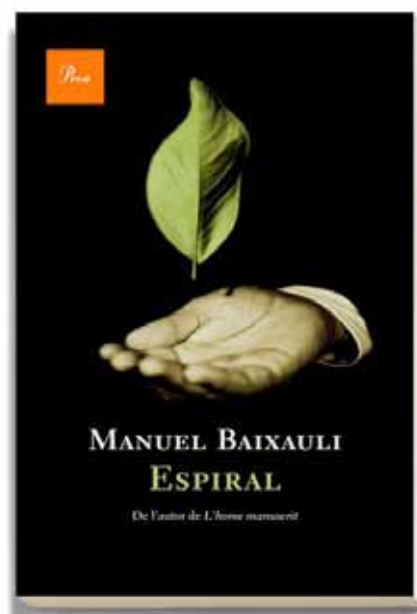
Ha passat Sant Jordi, una autèntica festa per als amants dels llibres. Una festa de la literatura, també? Com cada any, hem tornar a sentir per aquestes dates que els llibres més venuts per Sant Jordi —que els llibreters s’han afanyat a precisar que només representen un cinc per cent del total de les vendes— no tenen gaire a veure amb l’autèntica literatura, i que tot plegat es tracta d’una jornada comercial preciosa, però allunyada del fet literari de qualitat. Hi ha opinions per a tots els gustos, però que l’últim llibre de Manuel Baixauli hagi passat completament desapercbut —ni s’esmentava, per exemple, a l’exhaustiu suplement literari de La Vanguardia— no deixa de ser simptomàtic.

Un pintor que escriu

Manuel Baixauli (Sueca, 1963) és encara, malgrat ser un autor multipremiat, un escriptor força desconegut per a la majoria de lectors catalans. A més d’escriptor, Baixauli és també pintor —va estudiar Pintura a la Facultat de Belles Arts de València— i professor a l’Escola d’Art Escultor Beltran de Sueca. En aquest terreny, la seva obra ha anat prenent un camí molt personal, allunyat de les modes de cada moment, i s’ha caracteritzat per un perfeccionisme que l’ha portat a refer, sovint de manera obsessiva, algunes de les seves pintures.

Com a escriptor, Manuel Baixauli es donà a conèixer amb el recull de contes *Espiral* (Columna, 1998), amb el qual obtingué el Premi Ciutat de Badalona de 1998. Es tracta d’un conjunt de seixanta-cinc textos breus —alguns es podrien classificar com a microcontes— de temes diversos on destaca la voluntat d’utilitzar

una llengua molt treballada i precisa. Cal dir que el llibre, tot i que va tenir alguna bona crítica, va passar força desapercbut per a la majoria del públic lector. El propi autor en va fer una segona versió l’any 2010, edició en què Baixauli

va incloure un epíleg explicatiu de la seva concepció de la literatura i de la necessitat que sent —tal com fa amb la pintura— de reescriure contínuament els seus textos per tal d'assolir la màxima perfecció literària.

Més endavant, l'autor de Sueca va publicar *Verso* (Bromera, 2002, Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira 2001), la seva primera novel·la, una obra que parla de la infidelitat, de la manca de comunicació i de la creació artística a partir del dietari que escriu un pintor que s'amaga en un petit poble de la costa catalana quan tothom pensa que es troba a Roma gràcies a una beca. En aquesta obra Baixauli ja mostra la seva predilecció per l'estructura narrativa complexa —alternança de la tercera persona amb el monòleg interior, per exemple—, una opció literària que es consolidarà i que esdevindrà encara més polièdrica en les novel·les posteriors.

Una novel·la d'èxit

És, però, amb la seva segona novel·la, *L'home manuscrit* (Moll, 2007, Premi Mallorca de Narrativa 2006 / Proa, 2007) que l'obra de Baixauli surt d'un cert anonimat per passar a ser un escriptor unànimement elogiat per la crítica, la qual en destaca l'arriscada aposta per una literatura de qualitat, gens fàcil per al lector, expressada amb una gran perfecció lingüística i d'una temàtica d'una poc habitual profunditat reflexiva. L'obra tracta de l'obsessió per l'escriptura i de la seva capacitat per transformar les coses i les persones a través de la figura d'un protagonista —el propi escriptor?— que reescriu constantment les pàgines del seu dietari a partir de textos escrits que parlen de la seva pròpia vida i

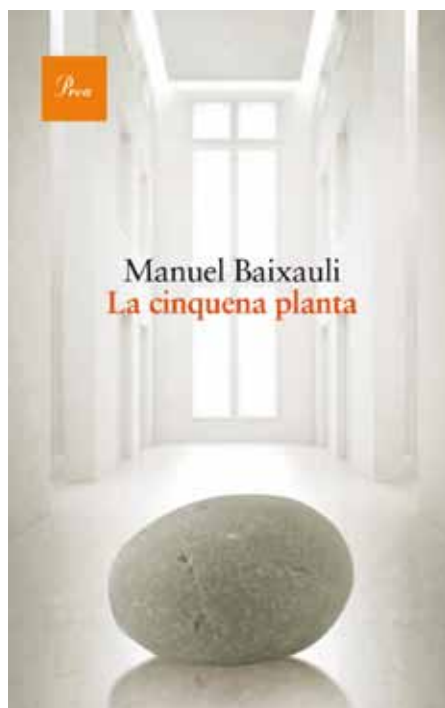
que troba als llocs més impensats. A part del premi esmentat, *L'home manuscrit* va rebre cinc premis a llibre publicat —Premi Salambó, Premi Nacional de la Crítica, Premi Biennal de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians i Premi Qwerty—, i es va convertir, tot i la seva complexitat, en un notable èxit de vendes.

Set anys després d'aquesta obra, Baixauli publica la seva tercera novel·la, *La cinquena planta* (Proa, 2014), un text encara més clarament autoreferencial —s'hi parla del llarg procés d'edició de *L'home manuscrit*, per exemple, del qual se'n reproduïx la portada inicial i la definitiva— i en què l'autor insisteix en la seva aposta per una literatura molt exigent des del punt de vista estructural i construïda amb una trama gairebé onírica que fa de la lectura una aventura que voreja la hipnosi. El text, considerat pel mateix

escriptor com a terapèutic, parteix de la malaltia que va deixar Baixauli completament paraltitzat durant més de sis setmanes, i descriu el lent procés de recuperació que l'autor du a terme acompanyat d'un conjunt de personatges relacionats tots d'alguna manera amb el sanatori on s'està rehabilitant i amb l'enigmàtica cinquena planta a la qual cap escala sembla conduir. L'excel·lència —i la singularitat, la raresa—, però al mateix temps la grandiositat, que representa la creació artística en el marc d'un món ple de rutines i banalitats, un tema recurrent en l'obra de Baixauli, pren en aquesta novel·la un gran protagonisme.

Un descobriment: l'articulista

La novetat literària a la qual ens referíem a l'encapçalament d'aquest article, i que dèiem que ha estat poc o gens comentada amb motiu de la diada de Sant Jordi, és el recull d'articles de Baixauli *Ningú no ens espera* (Edicions del

Manel Baixauli

Periscopi, 2016), un conjunt de noranta-sis textos publicats al llarg de set anys al suplement *Quadern* de l'edició del País Valencià del diari *El País*. Per als lectors de les seves novel·les, i que no havíem seguit el dia a dia d'aquestes col·laboracions periodístiques, aquest volum ha estat una grata sorpresa, ja que hi hem descobert un articulista literari d'una qualitat altíssima. Malgrat la concisió que demana el mitjà, Baixauli aconsegueix confegir autèntiques peces mestres a través d'uns textos on l'amenitat, la profunditat en la reflexió i el gran domini de la llengua confirmen la seva gran talla literària.

La majoria d'articles tenen a veure amb la literatura, la pintura o, en general, amb l'art i el procés de creació artística, i les seves opinions i els seus gustos són clars i defensats amb contundència malgrat que puguin ser titllats d'elitistes. Ell mateix afirma, en el pròleg que encapçala el recull, el següent: *"Mire enrere i veig un munt d'escrits on tracte temes diversos relacionats, sempre, amb la cultura o amb allò que la influeix o la condiona. Hi ha humor, cabreig, apologia del meu idioma i de l'art d'alta volada; hi ha, també, alguna idea fixa i no poques contradiccions. Déu me'n guard, de no contradir-me! [...] Vist a l'engròs, el recull té l'aire d'un dietari. Però això ho puc dir de tots els papers que he publicat. Amb distints vestits, tots expressen el mateix: la meua diària, permanent, perplexitat davant del món"* (p. 14). Una magnífica declaració de

principis literaris, coherents amb la resta de la seva obra, i que es desenvolupa en uns textos que són un regal a la intel·ligència i un prodigi de saber fer literari. El llibre, a més, es complementa amb un bon recull de suggerents dibuixos del propi autor que ens apropen a la seva faceta pictòrica.

Els aforismes

Manuel Baixauli té una concepció radical del fet d'escriure. Com Jaume Cabré, amb qui comparteix moltes opinions, pensa que per al bon escriptor l'escriptura i la vida són la mateixa cosa, i que li va la vida en cada obra que escriu. Així mateix, l'autèntic creador no escriu —o pinta, o esculpeix— pensant en si agradarà o no al públic allò que escriu, perquè *no té més remei* que escriure-ho. Els contes i les novel·les de Manuel Baixauli responen a aquesta concepció, i els articles del recull que comentem ho expliciten de forma transparent, sovint amb opinions que prenen la forma d'aforismes i de sentències que remetien de forma clara al mestratge del suecà més il·lustre que ha existit mai: Joan Fuster. Acabem l'article amb una antologia d'aquestes frases amb la intenció que serveixin d'estímul per a la lectura completa del llibre.

—Lectors del món, uniu-vos! Un fantasma recorre el món: la banalitat. (p. 17)

—Hi ha massa llibres. O millor: hi ha massa llibres-palla, superficials,

prescindibles. I la vida és curtíssima. (p. 19)

—Cap creador destacat està a l'altura de la seva obra. Per què? Perquè l'obra, confeccionada pacientment, reiteradament revisada i sotmesa a severa autocrítica, és una mostra del millor —del més elevat— que hi ha en aquell individu, la seua cirera del pastís. (p. 23)

—Assumisc l'insult: sóc un elitista. M'agrada, i molt. Tarkovski. [...] Sóc elitista perquè la vida és complexa i perquè m'agraden les obres d'art que no oculten aquesta complexitat. Oferir al públic, només, obres que simplifiquen, edulcoren, rebaixen —que adulteren, en definitiva— la realitat, tractar els ciutadans com si foren criatures, això sí que és un insult. (p. 32-33)

—L'entrevista: un perill. Mai no es parla amb la intel·ligència i la precisió amb què s'escriu. (p. 38)

—Si un llibre teu triomfa pel tema, quan canvies de tema estàs perdut. L'escriptor de veres captiva siga quin siga el tema, perquè el vertader argument és ell, l'home —o la dona—, que és l'estil. (p. 48)

—Una fe, una convicció em consola: enmig de la mediocritat, el talent —si n'hi ha— és impossible d'ocultar. Quan menys t'ho esperes, traspasa la teranyina. (p. 58)

—Respectem el silenci, mimem-lo. Ens cal. El silenci és revolucionari: ajuda a pensar. I qui pensa pot canviar el món. (p. 72)

—Diuen que som allò que mengem. D'acord, però som, encara més, allò que llegim, escoltem o veiem. (p. 84)

—Tot escriptor escriu, sempre, el mateix llibre. (p. 97)

—Llegir Kafka és un exercici de masoquisme, de patiment i, ahora, de plaer. De fosca bellesa. Qui mostra millor que ell la circumstància i les frustracions de l'home contemporani? (p. 99)

—Tot el que he escrit ho he viscut. Físicament o mentalment, tant fa. Circumscriure la realitat a la superfície física, a allò que veiem i palpem, és mutilar-la. (p. 108)

—La vida és massa curta perquè arribem a savis. (p. 111)

—L'autor, encara que ho dissimule, desitja compartir, agradar, ser massivament llegit. Aquest desig, però, no l'ha de convertir en un fabricant de neveres. (p. 140)

—De voltors —i d'ases—, n'hi haurà sempre. (p. 146)

—El millor crític, el qui menys erra, és el temps. (p.166)

—Conversa: espècie en extinció. [...] Ens hem d'acontentar amb els seus pobres, deficients, succedanis. Com aquest article. (p. 172)

—Autors d'arreu del món, si us plau, augmenteu el protagonisme de la santa paperera —analògica o digital—, a fi de reduir el percentatge de brolla dels vostres textos! (p. 201-202)

—No he sabut mai què contestar quan m'han preguntat per què escric. Una resposta podria ser: perquè la vida em queda curta, i pobra; em calen altres vides, en què puga experimentar allò que aquesta em nega. (p. 203)

—Tot depèn, però, no del *què*, sinó del *com*, es conta. Allò que convergeix en art un text no és el tema, sinó la veu de qui ho conta. És absurda l'obsessió per saber "de què tracta" tal llibre o tal pel·lícula. Quina importància té, de què tracta? (p. 224)

—Una obra que no genera dubtes no és solament un anestèsic, sinó també una farsa, perquè la vida és, mires cap on mires, una selva d'interrogants. (p. 228)

—I, tanmateix, la tendència al virtuosisme en el treball és una idea seductora. El perfeccionista, aquell que s'obsessiona per fer bé la seua feina, és una espècie en extinció. [...] Per virtuosisme, per ètica o pel que siga, els perfeccionistes salven el món. (p. 236)

—Passejador i lector serien, si ho poguera triar, els meus oficis. (p. 298)

—Cada matí, en alçar-nos, abandonem sobre el llit el cadàver del dia anterior. (p. 307)

